

ESCUTS HERÀLDICS DE VILAFRANCA DEL Penedès (i II)

RESUM

Descripció detallada de l'heràldica vilafranquina, en aquesta segona part referida als segells i l'armorial de Vilafranca del Penedès.

ABSTRACT

A detailed description of Vilafranca's heraldry which devotes this second part to Vilafranca del Penedès' hallmarks and shields of arms.

L'HERÀLDICA ALS SEGELLS DE LA VILA

Els segells emprats des de temps antic pels municipis són una font indicativa molt important, perquè suposen una de les bases més significatives de les arrels dels escuts que posteriorment han adaptat moltes poblacions del nostre país.

Un doll d'informació valuós ens el facilita l'il·lustre sigil·lògraf Ferran de Sagarra, de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, corresponent de la Reial de la Història i de la Societat Arqueològica de Tarragona, que fou llicenciat en dret civil i canònic, en la seva obra cabdal *Sigil·lografia Catalana*, publicada per estampa d'Henrich i C^a, Barcelona, 1915, Premi Martorell 1912.

També és bàsic Manuel Bassa i Armengol en el seu treball *Els escuts heràldics dels pobles de Catalunya*, Editorial Millà, Barcelona, 1968, que recull l'heràldica de bona part dels municipis del Principat.

La descripció i estudi dels segells que trobem en altres indrets i obres especialitzades ens facilita la nostra tasca. La portada a terme per en Segarra, però, té un relleu considerable i primordial.

La magistral lliçó històrica del treball i l'abundosa documentació de les peces registrades en cinc volums de gran mida, encatífats de senyals i emblemes, escuts i divises de tots els estaments civils i militars, religiosos i laics, corporacions i municipis, veguers, batlles i batllies, reials, nobles i gentils, junt amb les definicions i comentaris sobre la matèria que tracta és, realment, excepcional i ens permet recollir i analitzar trets poc coneguts de l'heràldica vilafranquina.

Formes, canvis, varietats i desenvolupament dels segells, procedents de diverses deus documentals avalaran un exhaustiu registre dels senyals utilitzats en el nostre municipi.

Aclarim, tot de passada, que el mot segell prové del llatí *sigillum*. És un estri d'ús manual, generalment de metall en temps passats, amb què s'estampava sobre cera les armes, senyals, emblemes o divises que portava gravades, representant el sobirà, govern o els particulars.

L'encuny era empremtat per servir de garantia, autenticitat i validesa d'un document al qual s'aplicava mitjançant uns lligalls units als pergamins, de badana, cintes de seda, beta, teixit o llenques de paper.

Aquests segells premuts sobre cera verge natural, bruna, vermella o negra s'usaren pels veguers, batlles i batllies, ajuntaments, corregidors i notaris, els jurats i les seves corts corresponents.

El senyal reial, els pals, tres, quatre o cinc, segons segell, s'utilitzà en un principi com el blasó propi de la vila, per norma de tipus caironat. Després s'afegiren les torres i muralles acompanyant l'esmentat senyal, fins que passen al camper de l'escut com a emblema peculiar i representatiu, per acabar sostenint l'escut també forma part de l'evolució posterior de l'adarga vilatana, unes vegades empremtada en català altres en llatí.

A l'Arxiu de la Corona d'Aragó, datat el 4 de novembre de 1373, hi ha catalogat un segell de cera vermella, de 45 mm de diàmetre, que porta un escut amb els cinc pals, florejat i envoltat de tres castells. La llegenda diu:

PETRUS DEI G..... .E. .RAGONUM
(*Petrus Dei Gracia Rex Aragonum*)

Empremtat al dors d'un document signat per Valentí de Petra, batlle de la vila, a Narcís de Sant Dionís, doctor en lleis. Creiem que és el més antic dels quals tenim notícia, registrat amb el número 523.

Del 7 de desembre del 1405, a l'Arxiu del Reial Patimoni, de Barcelona, hi consta un segell rodó, de 55 mm, de cera vermella. Porta un escut caironat amb cinc pals, envoltat de branques i quatre castells.

Llegenda: S.....CURIE BAIU... VILL. FRANCHE PENITENSI
(*Sigillum Curie Baiuli Ville Franche Penitensi*)

Empremtat amb cera vermella en una certificació del batlle comunicant haver-se pregonat una lletra del Rei Martí referent als deutes, injúries i torts dels particulars que tinguessin contra Pere III.

Aquest mateix segell és al dors d'un edicte de Simon Argenter, batlle reial, disposant tràmits per causa entre Salvador Sòria, pagès d'Amenara, i Antoni Soler, blanquer de Vilafranca, amb data 11 de juliol de 1596.

El 16 de maig de 1430 és la data que porta una carta dels Jurats i Consell de Vilafranca

dirigida al patriarca de Jerusalem i administrador perpetu del bisbat de Barcelona, sobre la proposta del nomenament de degà del Penedès a favor de mossèn Francesc Soler, per haver mort l'anterior degà Bernat Ses Corts. El segell que clou la missiva és rodó, de 51 documents del segle XV. Presenta un escut caironat amb senyal de cinc pals, porta la llegenda:

S. UNIVERSITATIS VILLEFRANCHE PENITEN

Una altra lletra dels Jurats i Prohoms de Vilafranca al Prior i capítol de l'Orde de Santa Anna, de Barcelona, datada el 5 de març, sense indicació de l'any, però que fa creure pertany al segle XV, porta un segell rodó, 50 mm, de cara vermella, també roman a la Seu, a senyal dels cinc pals dintre d'un cercle, amb llegenda il·legible.

En un document del 6 de desembre del 1564, del Jurat de la vila al conseller de Barcelona, donant compte d'una alarma de pesta, hi ha un segell rodó, de 20 mm, cera vermella, que porta escut de cairó amb cinc pals. És a l'Arxiu Municipal, Cartes comunes originals, f. 63.

Un altre, amb els mateixos protagonistes, referent a la carretera de Barcelona que passa pel terme de Begues, per tal que es faci, i també el pont de Sant Boi, amb data de l'11 de febrer del 1581. Porta segell rodó, de 30 mm, cera vermella, al mateix arxiu, f. 91. Presenta semblant segell que l'anterior i una llegenda borrosa.

El 23 de setembre del 1585 fou empremtat amb cera vermella un segell rodó, de 40 mm, en un full de paper que forma plica de declaracions de testimonis en un procés fet a Cervera, certificat per Geroni de Çacierera, lloctinent del batlle de Cervera. Porta en un quadrilobat, és a dir, un figura que representa una flor de quatre pètals arrodonits, un escut triangular curvilini a senyal dels pals, acompanyat d'un castell per banda. En la llegenda, quasi esborrada, s'hi aprecia:

SIG..... ..ANCHE
(*Sigillum Vilefranche*)

No és la primera vegada que els batlles de Cervera, els Çacierra, varen fer servir el segell de Vilafranca en defecte d'altre. Suposem una relació entre les dues viles, de la qual no sabem els motius, si més no entre els seus batlles, per quan un altre lloctinent cerverí, Joan Fuster, en un altre document, que pel context es dedueix fou escrit el 1601, usà el mateix segell en una certificació. El senyal que porta i el fragment de la llegenda sembla indicar la seva pertinença a Vilafranca.

Un altre escut en forma de cairó, que porta per senyal cinc pals, rodó de 30 mm, de cera vermella i de paper, és al dors d'un requeriment fet per Miquel Miret, batlle reial de la vila, al veguer de Barcelona, sobre un interrogatori que s'havia fet a Francesc Babau, en el plet que la Cort del dit batlle aportava a l'enfrontament entre Joan Fonoll i Andreu Barceló, amb data 9 de setembre de 1591.

El 30 de juny de 1592, una carta dels Jurats de la vila als consellers de Barcelona comunicant les noves de la pesta al Vendrell porta un segell rodó, 32 mm, de cera vermella que roman

a l'Arxiu Municipal, cartes comunes originals, f. 96, porta un escut en cairó, amb adornament de volutes, cinc pals, sense llegenda.

En el mateix any, pel juliol, els mateixos estaments intercanviaren lletra referent a sanitat. Consta un segell al peu, de forma oval 25 x 20 mm, de cera vermella, confiat a l'esmentat arxiu, f. 103.

La nota descriptiva d'aquest segell diu: "Porta un castell i entre dues torres un escut amb senyal dels pals, timbrat per corona". Sense llegenda. Afegim que és encartutxat i envoltat per volutes de tipus gòtic.

Cal que ens parem en la relació i enregistrament dels segells vilatans per analitzar el que considerem fonamental en el desenvolupament heràldic de l'adarga vilafranquina, car aquest segell s'escapa de la normativa que fins a mitjans de l'any 1592 havien seguit les expressions representatives del municipi i estaments vilatans.

L'escudet, que porta quatre pals, timbrat per una corona reial antiga, situat al bell mig del camper de l'escut, sobremuntant una petita muralla amb porta, acompanyada per dues esveltes i elegants torres que arriben a l'altura de la menuda adarga central, és el primer senyal canviant de l'escut de Vilafranca del Penedès, fins ara de tipus caironat, amb els pals per totes armes.

Aquí comença molt possiblement l'arrel de l'actual escut vilatà, en aquesta mostra antiga, la qual, sens dubte, es presenta com la més interessant de les estudiades, innovant el concepte de la composició i repartiment de les armes en el camper.

Recordem la data expressiva de l'evolució: 12 de juliol del 1592.

Curiosament, però, el 15 de maig de 1612 és la data que porta un segell rodó, de 12 mm, cera bruna, que resta dipositat a la Secció de Processos de la Generalitat, amb senyal de tres pals, de tipus caironat. Impremtat en paper en una certificació feta pels collidors del dret de plom i segell de cera de la Taula del General de Vilafranca, "sagellada en lo sagel de serà acostumat de nostra taula". Aquest, per tant, involuciona.

Tampoc sofri modificació l'empremtat en una hòstia vermella i paper, rodó de 30 mm, que porta escut caironat amb cinc pals, corresponent a una plica de testimonis del Gremi d'Adroguers, del 21 d'agost de 1630, en remesa per al Cort de la Batllia de Vilafranca al veguer de Barcelona.

Aquests dos segells posteriors a l'anterior en 20 i quasi 40 anys respectivament no s'havien renovat encara i sembla que són els supervivents del que no portaven torres ni muralla.

Distints documents lliurats per particulars, Jurats i Ajuntament de Vilafranca resten com a testimonis a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, de les notícies, fets i actes que van des del 3 de gener de 1690 al 30 d'octubre del 1808, emprant diversos segells que porten els mateixos senyals: "Un castell o força amb dues torres". Al cap de l'escut un escudet amb els pals reials, timbrat d'una corona.

Aquesta col·lecció atreu l'atenció amb una altra innovació. Al peu del castell, o la muralla torrejada de dues torres, per emprar la descripció en termes més heràldics, segons les distintes expressions gravades, hi figura, en lletres majúscules, la llegenda: S.C.V.V.F.P., de la qual ja hem parlat anteriorment en la descripció dels escuts de pedra vilatans. Les mides d'aquests segells, de forma oval, que sembla que per aquesta època es posà de moda, innovant també, per altra banda, l'aspecte geomètric dels segells, són de 40 x 30 mm, empremtats en cera vermella.

Entre els segells amb la llegenda esmentada anteriorment trobem la varietat dels que ja porten els lleons sostenint l'escudet central timbrat d'una corona, que significa també un canvi substancial en l'expressió del conjunt de les armes vilatanes.

Datat el 19 de març de 1812, oval, de 33 x 27 mm, empremtat en una hòstia vermella i paper, en un certificat referent al reemplaçament de l'exèrcit, entre els documents de la Junta Suprema de Catalunya, Memorials de Guerra, 1811-1812, figura aquest timbrat que ostenta un castell de dues torres, al cap l'escudet a senyal dels pals, timbrat d'una corona i sostingut per dos lleons afrontats.

Molt semblants a l'anterior, l'un rodó de 36 mm i l'altre de 33 x 28 mm, el primer a Hisenda i el segon a l'Institut d'Estudis Catalans, del 20 de febrer de 1821 i 24 d'octubre de 1826, respectivament, amb els mateixos senyals i llegenda, en registrem dos més.

Entretant, empremtat en una hòstia vermella i paper, en un certificat amb data del 22 d'octubre de 1814, de la Cort Reial del Corregidor de Vilafranca del Penedès, Arxiu Provincial d'Hisenda, oval de 28 x 22 mm, trobem un segell que no porta els lleons ni les torres. L'escut, del tipus quadrilong ibèric, és a dir, en forma de rectangle i arrodonit a la part inferior, porta els quatre pals. És coronat i envoltat de motiu ornamentals amb un cordó que l'encercla, escapant-se de la innovació.

La Vegueria de Vilafranca del Penedès també tingué una evolució en els seus segells, creiem que una mica distinta de la relacionada fins ara.

Del 3 de juliol del 1346 data un bonic segell rodó, de 50 mm, cera vermella, guardat amb les Cartes Reials de Pere III de l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Empremtat al dors d'una lletra del veguer Arnau de Biure al rei Pere, trametent-li en apel·lació la sentència donada per Bartomeu Plana, jurispèrit de Vilafranca, en el plet entre Berenguer Batlle i Galcerà d'Albà. Porta un escut caironat, cinc pals. Encartutxat en un quadrilobat que en la part interna dels seus quatre arcs ostenta un castell, senyal de la vila, i en l'externa quatre escudets més en forma de losange amb els cinc pals. Dues anelles l'envolten, i entre una i l'altra la llegenda:

S. OFICI. VICARIE. VILLEFRANCHE. PENITENSI

En document del 23 de desembre del 1499, empremtat en paper, cera negra, rodó, de 53 mm, Col·lecció del Reial Patrimoni, que certifica Francesc Bartomeu, notari i regent de l'escribania de la Cort del Veguer, dirigida al Mestre Racional, de què els comptes que ha tramès Guillem de Masdovelles, lloctinent de la Vegueria, són exactes, hi ha un segell que porta, de forma cairó,

senyal dels tres pals. L'envolta adornament de volutes i cintes, encerclat per dues anelles entre les quals figura una llegenda borrosa.

Un altre document del 1560 registra un segell rodó de 24 mm, cera vermella, empremtat sobre paper, porta un caironat amb els tres pals. Dos cercles l'envolten i entre un i l'altre es pot llegir VILAFRANCA.

Un escut caironat, amb cinc pals, voltat de motius ornamentals i encerclat, és un altre dels segells. Rodó, de 33 mm, és empremtat en cera vermella en una certificació del veguer, datada l'any 1577.

Un segell rodó, de 25 mm, cera vermella, és guardat a l'Arxiu del Reial Patrimoni, amb escut empremtat en paper, el tipus quadrilong francès, és a dir, de forma rectangular amb una punta al peu, timbrat d'un corona borrosa, porta sis pals. Figura al peu dels comptes de Jaume Alamany, blanquer de Vilafranca, "de totes les entrades rebudes que ha fetes en lo temps ha portat lo bastó de sots-veguer de dita vila y vegueria de Vilafranca, datat l'any 1607". L'Arxiu Provincial d'Hisenda de Barcelona conserva un segell rodó, de 60 mm, empremtat en una hòstia vermella i paper, al dors d'una sentència donada per Bernat Llaurador i de Çatorra, veguer de Vilafranca, datada el 27 de febrer de 1651. Porta un segell amb cinc pals, del tipus quadrilong ibèric, timbrat d'una corona borrosa i acompanyat a cada costat per una torre de dues finestres i porta. Se li endevina un cercle amb llegenda, tot molt desdibuixat.

Possiblement trobaríem més versions de l'escut vilatà en altres segells empremtats als documents referents a la nostra vila, de temàtica diversa i motius socials i econòmics també interessants, però hem cregut donar punt i final a l'apartat dels segells perquè creiem exposats els trets més significatius d'aquestes peces matrius que s'estamparen identificant i garantint la seriositat dels documents de l'època.

Cal esmentar que els segells ja eren coneguts pel reialmes antics, i el seu ús es generalitzà a l'imperi romà, on la matriu era l'anell personal.

Al nostre país les empremtades més antigues que coneixem són les anulars del comte de Pallars, Frèdol I de Tolosa (848-852) i les de Bernat Tallaferro, comte de Besalú, usada per l'abat Oliva al segle XI.

Els primers segells d'època comtal pertanyen a Ramon Berenguer IV des del 1157 i el primer escut armorial apareix en les bolles de plom de Pere el Gran (1276-1285), aplicades als teixits destinats a la venda a l'engròs, com a contribució de les mercaderies despatxades a la duana.

A la cancelleria de Pere el Cerimoniós, entre 1336 i 1387, apareixen el segell secret del sobirà, amb els pals de Catalunya timbrats d'un elm.

Després hi ha una abundància de segells eclesiàstics, nobiliaris, de les vegueries i de les seves corts, municipals i un llarg etc., aplicats als documents de tota mena.

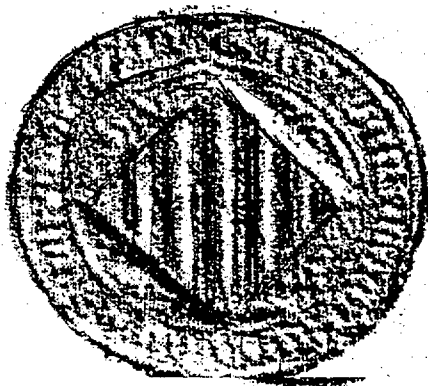
*Segell de la Batllia de Vilafranca del Penedès. Any 1373.
Batlle Valenti de Petra. Sigil·lografia Catalana. Làmina CIV.*

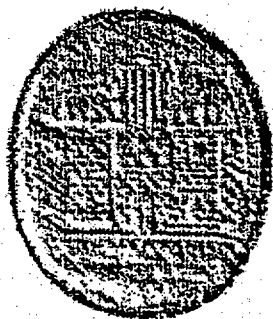
*Segell de la Batllia de Vilafranca del Penedès. Any 1405.
Batlle Ramon Marquet. Sigil·lografia Catalana. Làmina CIV.*

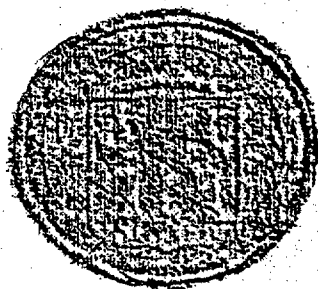
*Segell de la Cort de la Batllia de Vilafranca del Penedès.
Any 1630. Sigil·lografia Catalana. Làmina CIV.*

*Segell dels Jurats i Consell de Vilafranca del Penedès.
Any 1430. Sigil·lografia Catalana. Làmina CLXXIII.*

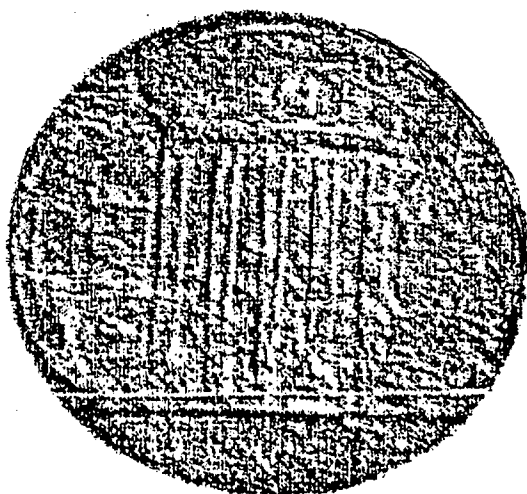
*Segell de l'Ajuntament de Vilafranca del Penedès.
Del 1690 a 1808. Sigil·lografia Catalana. Làmina CLXXIII.*

*Segell de l'Ajuntament Constitucional de Vilafranca del Penedès.
Any 1821. Sigil·lografia Catalana. Làmina CLXXIII.*

*Segell de la Vegueria de Vilafranca del Penedès. Any 1346.
Sigil·lografia Catalana. Làmina CXXIII.*

*Segell de la Vegueria de Vilafranca del Penedès. Any 1651.
Sigil·lografia Catalana. Làmina CXXIII.*

*Segell reial del Corregidor de Vilafranca del Penedès.
Del 1753 a 1814. Sigil·lografia Catalana. Làmina CXXIII.*

L'ARMORIAL DE VILAFRANCA DEL PENEDES

Aquest recull de les armes de la vila no el podríem considerar complet mancat d'esbrinar el significat i l'anàlisi de les peces i dels esmalts que componen l'adarga vilatana, per altra banda fàcil d'entendre i senzilla.

Aclarim primer que les armes d'un escut són el conjunt de tots els elements, interns i externs, amb què hom carrega, adorna o acompanya un escut de representació peculiar i simbòlica d'una persona, família o llinatge, dignitat, municipi, etc.

L'escut es presenta en una superfície geomètrica formada entre línies anomenada camper, dins el qual figuren les esmentades peces com a distintiu, ostentat el cromatisme corresponent.

El camper pren determinades formes diferenciades atenent l'origen de l'adarga, que han donat lloc a una diversitat i nombre d'escuts que no sempre han seguit les normes de l'heràldica en el seu contorn.

Formes que tenen noms concrets per donar a entendre la pertinença a distintes representacions i simbolismes. Així el tipus d'escut caironat, un dels més reconegut, per representar els municipis, en forma de quadrat repenjat sobre un dels seus angles.

També, molt popular, el triangular curvilini, aplicat generalment als llinatges, propi de l'antic regne d'Aragó i França al llarg de l'edat mitjana, en forma de triangle, una punta al peu i costats corbats, és comú i típic del món català.

En trobem altres, emprats i adaptats tostemps, que formen un conjunt utilitzat en caràcter general a les singulars mostres més reproduïdes de l'armorial de la vila, amb un clar simbolisme de les seves armes.

A part tenim les distintes peces que componen el blasó: la muralla, les torres i l'escudet timbrat d'una corona, dins el camper. En temps pretèrit els lleons. Per fora la corona mural.

És molt clar que la muralla indica el mur que envoltava la vila en temps antic formant un clos destinat a protegir l'habitat i els seus defensors.

L'heràldica es presenta en forma de faixa maçonada i merletada, és a dir, marcant les pedres o carreus que la integren i els merlets quadrats de la part superior.

Les torres, part important del cercle guardià de la població, són la defensa, protecció i resistència a l'enemic, guaita i refugi de tot home amb voluntat de salvació. En el seu aspecte tancat i murat, la torre evoca la porta del cel, i pel seu mitjà s'arriba a l'estança dels déus. Mite esotèric ascensional, que com a cloquer, tradueix l'energia solar en força regeneradora. A part del símbol d'orgull i tirania, no oblidem que, segons tots els historiadors, Vilafranca esdevingué veïnat a l'empar de l'anomenada Torre Dela, documentada el 1034, que existia encara l'any 1293 i qui sap (?) si enmig de la vila, oculta i secreta, en queden els vestigis invisibles i dissimulats.

Pel que fa a l'escudet dels quatre pals no tenim cap dubte que representen el poder de la monarquia que, com a vila reial, tenia el sobirà sobre Vilafranca.

Aquests pals, armes pròpies de la casa comtal de Barcelona, carregats d'història, fins i tot de llegenda, són l'indicatiu de la llança del cavaller posada davant la tenda de campanya per donar a entendre una jurisdicció a la peça heràldica amb la qual es compensava al combatent que trencat les files enemigues arrencava les estagues de defensa del campament contrari.

La corona del seu timbrat és la insígnia que especifica el grau de distinció i noblesa de l'escut al qual li és col·locat sobre, sense tocar-lo. En aquest cas, una corona a l'antiga és l'índici de sobirania exercida per la casa comtal amb domini sobre la vila.

La corona mural que timbra l'escut oficialitzat de la vila té un llenç de muralla tancat amb vuit portes, quatre de les quals es veuen, i també té vuit torres, de les quals se'n veuen cinc, unides per un mur sense merlets i sense garites. És col·locada al damunt de la vora superior de l'escut i una mica separada, no mai tocant-la, segons normes heràldiques vigents.

Fins aquí l'apartat analític referent a les actuals peces de l'escut vilatà, però a causa de la important introducció en el camper de l'escut vilatà, però per la important introducció en el camper de l'escut dels intrusos lleons, durant una llarga temporada, creiem convenient completar l'estudi destacant el simbolisme d'una de les figures heràldiques més carismàtiques de tostemps, comentant, de pas, la seva intromissió.

El lleó, *leo* en grec, es representa en armeria com a signe dels herois i forts capitans, expressant-se en posició rampant. Dret, la mà dreta més alta que l'esquerra, el cap de perfil, ull i boca oberts, la llengua fora i cua aixecada sobre el llom, la pota dreta també aixecada i descansant tot sobre l'esquerra, la veritat és que fa patxoca i goig.

Els grecs, israelites i armenis el tenien com a emblema i fou un dels símbols de Carlemany. S'imposa en les adargues de l'Estat espanyol representant la força d'unes armes contra els sarraïns i és considerat com a rei dels animals, senyor natural, principi del masculí, dignitat, història i noblesa.

Tenint en compte aquest cúmul de virtuts no és pas estrany que fos l'escollit per sostenir l'escudet de les armes del Principat i escut reial per partida doble, i més quan hi hagué un temps ple d'esoterisme aplicat en tot afer heràldic. Aquests lleons, que algú va veure com una imposició de Felip V d'Espanya, IV de Catalunya-Aragó (1683-1746), usats freqüentment els segles XII-XIV preferentment, varen ser les figures predilectes, també, de temps posterior, fins que, per la seva profusió, fou aplicada la sentència de "qui no té armes té un lleó". Caprici heràldic, no pas mòbil polític, l'addició dels lleons, perquè abans de Felip apareix el 1679 "en un opuscle que conté el sermó pronunciat el segon dia de les festes dedicades a Sant Bonaventura en el convent de Sant Francesc", segons notícia publicada a *El Labriego*, n. 732 (seguim Pere Mas, Vilafranca 1932).

Suposem que els lleons, aplicats com a element decoratiu, es col·locaren com a suport per enaltir les armes reials que en un principi ostentà Vilafranca, i no apareixen a la nostra arquitectura fins al segle XVII-XIX, ja d'una manera més per costum que racionalment científica.

De fet, anteriorment, editat el 30 de juny de 1599, al llibre *Privilegios de Vilafranca del Penedès, Cédula de la Confirmació otorgada por el Rey Felipe 2º, 3º de Castilla*, hi consta un segell ovalat emprat per l'“Ayuntamiento Constitucional de Vilafranca del Penedés”, l'escut de la vila amb els dos lleons afrontats, sobremuntats a cadascuna de les torres de la muralla, sostenint l'escudet de la casa comtal. L'adarga, del tipus quadrilong francès, porta per timbre una corona reial antiga.

També la butaca del president de la Corporació Municipal del saló de sessions de la Casa de la Vila ostenta els lleons a l'escut vilatà que timbra l'espallera de fusta.

En canvi, estranyament, pel temps i costum, no hi figuren els mamífers en les dues maces municipals de cerimònia, d'argent, que s'exhibeixen en solemnitats festives populars i religioses de la vila. De forma trapezoïdal, en els quatre costats dels quals consta cada peça, porten l'escut vilafranquí amb l'escudet sobremuntat al cap per sobre les muralles torrejades. En una de les cares de cada maça figura la data del 1672 en la qual foren fabricades.

Tenim constància de la introducció dels lleons en medalles vilatanes destinades com a premi d'un fet determinat. Una molt curiosa, d'argent, amb un delicat treball d'orfebreria porta a l'envers l'escut de la vila amb el lleons, muralles, torres i escudet sostingut, sobremuntant dues escopetes creuades i un morralet. Un doble cercle conté la llegenda:

**“ASOCIACION DE PROPIETARIOS
PARA LA VIGILANCIA RURAL AL MERITO”**

Al revers, l'original peça, rodona, de 42 mm, anellada, porta la data de l'any 1887.

Per les circumstàncies i dates podem entendre que el moment i temps en els quals s'inclouen els sillons a l'adarga vilatana és, per tant, imprecisa, i fluctua entre finals del segle XVI i els XVII, d'una manera més o menys oficial i capriciosa, creiem que improcedent, perquè no hi ha cap motiu ferm que justifiqui la presència del felí a l'escut.

No ens podem excusar de tractar i fer esment, per la seva importància, encara que d'una manera minsa, dels esmalts que porta l'escut de la vila, que donen un cromatisme atractiu al conjunt. Llàstima que els trobem tergiversats més d'una vegada desvirtuant el seu significat i simbolisme.

L'or de la muralla, el metall més preciós, perfecte i estimat, considerat com la imatge del sol, poder material i font de vida, símbol del coneixement, immortalitat i saviesa, ressalta sobre el camper de color blau, l'atzur en heràldica.

Atzur que significa el més profund dels colors, de la felicitat, dels camins dels somnis, de l'inconscient, irrealitat, indiferència i al mateix temps la veritat. Que resta al fons de l'escut quan les armes han estat obtingudes com a premi a la justícia i lleialtat al rei.

El gules dels pals comtals representa les virtuts de la lluita armada. Per als alquimistes,

aquest roig popular és el color de la pedra filosofal que “porta el signe del sol”. En heràldica ens mena al record ancestral dels fets d'armes, invariablement dels combats contra els sarraïns en temps de reconquesta, el vessament de sang, la valentia i la fúria del guardonat.

CLOENDA I RESUM

L'inventari dels emblemes, senyals i distintius posats al camper de l'escut de Vilafranca del Penedès, des dels primers motius heràldics del segle XIV fins als nostres dies, ens porta a la conclusió que els pals de gules sobre camp d'or de la casa comtal de Barcelona varen ser a Vilafranca, com a vila reial, els primers dels signes de la seva identitat.

La diversitat dels blasons, les seves armes i composició, sense seguir un ordre concret i de regularitat d'evolució ens va fer entendre que devíem esbrinar per separat cada bloc d'escuts per matèries físiques distintes aplegant en cada conjunt els més anàlegs i de contingut similar.

Era difícil establir amb tota justesa un ordre de prioritat entre les diverses entitats i corporacions de caràcter polític, social o administratiu que han integrat la vida civil vilafranquina des que apareixen els primers senyals heràldics propis de la vila, per això hem procurat reunir aquestes sèries sota una classificació que fos entenedora i ens facilités, al mateix temps, llur recerca i estudi.

Al final de l'agradable investigació podem precisar, totalment convençuts, que tant els escuts en pedra, ferro o fusta com els de les monedes, bitllets, segells i altres, porten primerament els pals del casal dels comtes, ja siguin dos, tres, quatre o cinc, representats en forma de cairó, de triangular curvilini o de quadrilong.

Evolucionen addicionant les torres que acompanyen l'escut. Les torres passen a l'interior del camper unides per la muralla. El senyal comtal, reduït i canviat de forma, passa a ser un escudet central al cap de l'adarga, i posteriorment és sostingut per dos lleons afrontats, somats un a cada torre, que són afegits segons moda i costum de l'època. Al peu del camper s'inclouen les lletres majúscules S.C.V.V.F.P. que indiquen la pertinença de l'adarga a Vilafranca del Penedès.

Últimament, tot seguint normes acceptades pels estaments oficials, a proposta de les societats de genealogia, heràldica i sigil·lografia de molts països, l'escut vilatà esdevé del tipus caironat, timbrat d'una corona muralla torrejada de dues torres, posada en faixa i l'escudet dels quatre pals centrat al cap, timbrat d'una corona antiga, tot amb el cromatisme esmentat anteriorment.

S'exclouen els lleons, la llegenda i els timbrats, del tot impropis i discordants, i es segueix la normativa moderna, elegant i entenedora.

Tanquem la recerca i estudi pensant que aquest són els trets descabdellats, analitzats i pre-muts més importants soferts per l'escut al llarg del temps i de la història que ha simbolitzat la peculiaritat i distintiu específic de Vilafranca del Penedès.

ARXIUS CONSULTATS I FONTS DOCUMENTALS

Arxiu de la Corona d'Aragó. Barcelona
Arxiu del Reial Patrimoni. Barcelona.
Arxiu del Capítol de la Seu. Barcelona.
Arxiu Municipal. Barcelona.
Arxiu provincial d'Hisenda. Barcelona.
Secció de Processos de la Generalitat. Barcelona.
Institut d'Estudis Catalans. Barcelona.
Arxiu particular de l'autor.

BIBLIOGRAFIA

Llibre dels llinatges (s. XVII). Biblioteca Nacional de París.
L'architecture gothique de Catalogne, Valence et Baléares. París 1935.
Heràldica de la Catedral de Barcelona. Ramon PIÑOL I ANDREU. 1948.
Heràldica y genealogía. Ed. Nueva Lente. Madrid 1988.
La moneda catalana local (s. XIII-XVIII). M. CRUSAFONT I SABATER, 1990.
Vilafranca del Penedès. Pere MAS I PERERA. 1932.
Les monedes catalanes. J. BRUNET I SISÓ. 1909.
Sigil·lografia Catalana. HENRICH I CIA. Ed. Estampa. Barcelona 1915.
Els escuts heràldics dels pobles de Catalunya. Manuel BASSA I ARMENGOL. Barcelona 1908.
Privilegios de Vilafranca del Penedès. Vilafranca 1599.